

LES POD BUDÍKOVEM

Na svazích Budíkova vpravo od cesty na Koloděje je dnes místo smrkového lesa paseka. Prozkoumejte, jaký les tu vyroste.

Blízké okolí Mnichovic je podle mapy stabilního katastru z roku 1841 bezlesé. V údolích byly udržovány vlhké louky, suché stráně byly pravděpodobně vypásány. Na kopci Budíkov zbývaly jen úzké pásy stromů oddělující pole.

Šibeničky a Jidaška byly tehdy úplně bez stromů.

Sázení stromů do okolí Mnichovic se stalo jednou z hlavních činností Okrašlovacího spolku Mnichovické, který zde byl založen v roce 1907. Na radu profesora botaniky Josefa Velenovského byly vysazeny borovice a smrky, stráně byly zalesňovány akátem. Na obecních pozemcích bylo vysázeno obrovské množství sazenic. Např. v roce 1914 bylo vysázeno 136 000 stromků.

V dobové publikaci se píše: „Okolí města bylo zalesněno, což nejen k okrášení krajiny přispělo, ale bude jednou i zdrojem obecních příjmů“. Smrky na stráních ale v létě trpěly nedostatkem vody a po napadení kůrovcem musely být pokáceny.

louky

podmáčené louky

stromy

Mapa stabilního katastru (1841)

Zdroj: archiválie Ústředního archivu zeměměřičství a katastru, www.cuzk.cz

CO TEDY BYLO NA MÍSTĚ DNEŠNÍHO LESA NA BUDÍKOVĚ V 19. STOLETÍ? ZJISTĚTE PODLE LEGENDY V MAPĚ.

Po věky rostl tu hluboký les, z dubů a buků až do bažin kles, až přišli pojednou lidé - uhlíři a lesy zmizely v jejich mlíři.

(úryvek z básně *Budíkov*, Antonín Mareček: *V Mnichovicích bylo „fajn“*)

Knížka básní Antonína Marečka je k dostání v infocentru u městského úřadu v Mnichovicích. V dalších básních se můžete dočíst o příběhu velké lásky dvou mládenců a jedné dívky, kteří právě na Budíkov chodili. V básních čtenářům představuje městečko v době svého dětství s mnoha občůdky, lidmi a jejich pohnutými osudy za druhé světové války i po ní. Autor v ní dojemně, s nostalgii, ale přitom smířeně popisuje krajinu, rozmary lidí i přírody.

Paseka na stráni Budíkova s pokácenými smrkami, které oslabilo sucho a napadl kůvec.

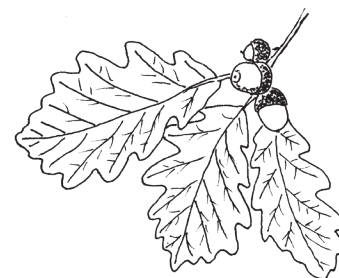
Pokud není uvedeno jinak, doprovodné snímky pocházejí z archivu Muzea Říčany.

CO POTŘEBUJE SMRK?

Vlevo od cesty na Koloděje je hustý porost smrku. Porovnejte smrky, které tu stále hojně rostou se smrky, které zůstaly stát na stráni po těžbě vpravo od cesty.

Proč se smrkům vlevo od cesty daří více než smrkům na stráních?

Jak poznáte, že tu byly smrky vysazeny člověkem?

NA PASECE JE ŽIVO

Vyhledejte co nejvíce druhů semenáčků lesních stromů. Využijte při jejich určování **FOTOGRAFIE SEMENÁČKŮ STROMŮ**.

Zaznamenejte do plánu, které stromky jsou podle vás vysazené člověkem a které vyrostly samy ze semen. Který druh stromu tu převažuje? Jak se o stromky starají lesníci?

Co najdeme na pasece kromě lesních stromů? Najděte a vyfotťte kvetoucí rostliny nebo keře, trus nebo jiná pobyťová znamení živočichů.

KDO SCHOVÁVÁ ŽALUDY

Nasbírejte žaludy nebo bukvice. Pozorujte, kdo na žaludy chodí. Možná kromě veverky potkáte také sojku nebo straku. Sojka dokáže najednou přenést ve svém volátku (v krku) až 6 žaludů. Často si je někde schová a pak je nenajde (podobně jako veverka).

Zahrajte si na zapomnětlivé sojky a schovejte žaludy na místo na pasece, kde podle vás mají šanci vyklíčit. Na jaře se vraťte a zkuste najít malé semenáčky.

TIP:

Pokud se vám nechce plahočit přes šlahouny ostružin, zkuste s žaludy hod do dálky nebo střelbu prakem. Dubům se na stráních bude snad dařit lépe než smrkům.

STÁŘÍ STROMŮ

STÁŘÍ STROMŮ

Vezměte si s sebou ze školy barevné špendlíky a spočítejte letokruhy na pařezu. Pocházel tento strom z doby, kdy byl aktivní místní okrašlovací spolek (první polovina 20. století)?

Když počítáme s tím, že strom byl pokácen v roce 2021, kolik bylo tomuto stromu v roce, kdy jste se narodili?

Špendlíkem připněte lístečky s významnými letopočty pro Česko (např. 1989, 1968, 1945) nebo pro Mnichovice (např. 1931 – výstavba nové budovy školy, 1941 – založení družstva pozemního hokeje, 1977 – vyroben první Igráček).

ČEHO SE STROM DOČKÁ

Vyberte si malý semenáček a zkuste si představit, jak bude vypadat, až se z něj za sto let stane vzrostlý strom. Zapište krátkou úvahu: jak bude asi vypadat svět, Mnichovice, stráž pod Budíkovem. Co strom potká, kdo se na něm zabydlí, jak ho bude ovlivňovat počasí. Nakonec můžete vymyslet přání pro konkrétní strom nebo kus nového lesa. Přání zapište fixou na textil na proužek látky a zavěste ho na větev stromu. Při další procházce proužek sundejte – vaše přání vlivem slunce a deště možná zmizí, ale vy si na něj snad ještě vzpomenete.

Pro inspiraci si můžete přečíst básně z knihy A. Marečka *V Mnichovicích bylo „fajn“* (např. *Co říkal Budíkov Šibeničkám* nebo *Báseň všedních dnů*).

OD PASEKY K LESU

Prozkoumejte paseku vpravo od cesty směrem na Koloděje. Dolní část paseky je lépe přístupná, nemusíte se prodírat až do svahu.

- Na podzim vyhledejte na zemi spadané nažky lípy, javoru nebo jasanu. Na jaře můžete najít už semenáčky těchto stromů s vyvinutými děložními listy (příloha).
- Odkrokujte nebo odměřte pásmem vzdálenost od nejbližšího vzrostlého stromu daného druhu k vybranému semenáčku nebo semínku.
- Vyhledejte v okolí další stromy, které mají semena šířící se větrem.
- Zakreslete si tvar pasek do plánu. Můžete přitom vycházet z leteckého snímku z [Google Maps](#). Do jaké části paseky asi semínka z okolních stromů nedolétnou?

TIP:

Některá semena rozšiřují zvířata. Žaludy nebo bukvice se mohou díky sojkám nebo veverkám rozšířit o stovky metrů i několik kilometrů. Třešně nebo jeřabiny se šíří v trusu drozdů, špačků a dalších zpěvných ptáků (endozoochorie).

ŠÍŘENÍ SEMEN PTÁKY

1. Pozorujte z úkrytu paseku dalekohledem. Použijte škrtačí seznam se siluetami a obrázky ptáků. Můžete si je podle atlasu vybarvit. Přečtěte si v atlasu ptáků, jak je poznáte podle letu – např. pro strakapoudy je typický houpavý let. Využít můžete určovací aplikace pro poznávání hlasu eBird nebo Merlin Bird ID.

DRUH		
straka obecná 		
sojka obecná 		
ořešník kropenatý 		
holub hřivnáč 		
datel obecný 		
strakapoud velký 		
špaček obecný 		
drozd kvíčala 		

DRUH		
kos obecný 		
brhlík lesní 		
zvonek obecný 		
hýl obecný 		
pěnkava obecná 		
sýkora modřinka 		
sýkora koňadra 		
mlynařík dlouhoocasý 		

Zdroje: siluety ptáků – www.phylopic.org
kresby ptáků – Muzeum Říčany

2. Projděte střední část paseky a zaznamenejte do plánku, kde jste našli semenáčky stromů šířících se prostřednictvím zvířat. Všimněte si trusu ptáků nebo zbytků ohryzaných plodů.

3. Závěr

Obnoví se zde les i bez výsadby stromů? Jaké stromy budou asi převažovat?

ZALESNIT – DOBRÝ NÁPAD, ČI CHYBA?

Okrašlovací spolek pravděpodobně na radu prof. Josefa Velenovského započal s osazováním příkrých strání v okolí Mnichovic listnatými stromy a borovicemi. Bylo vysazeno také mnoho smrků, ovocných stromů a více než 500 akátů. V dobové publikaci se dočteme, že „Okolí města bylo zalesněno, což nejen k okrášlení krajiny přispělo, ale bude jednou i zdrojem obecních příjmů. Mezi zakladatele mnichovického okrašlovacího spolku patřil stavitel Ing. Velflík, o kterém je známo, že byl nadšený včelař.“

Dnes je všeobecně známo, že smrk ztepilý špatně snáší letní sucha. Oslabené smrky snadno podlehnou václavce a lýkožroutům, takže v okolí Mnichovic byly smrkové výsadby ve velkém káceny. Extrémní sucha v posledních letech způsobila i usychání borovic, kterým při klesající hladině podzemní vody nepomohly ani jejich hluboké kůlové kořeny.

Trnovník akát je dnes považován za invazní druh a s velkými náklady je z evropské přírody odstraňován.

Vyhledejte na webu informace:

- jak trnovník akát ovlivňuje okolní byliny v podrostu
- v jaké nadmořské výšce se nejlépe daří smrkům

Proč lidé vysazovali právě akáty a smrky?

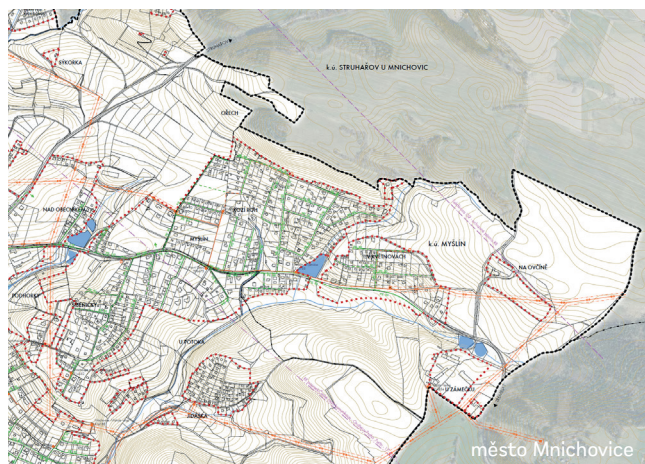
Proč z dnešního pohledu považujeme výsadby smrku a akátu za chybu?

NOVÉ DOBRÉ NÁPADY, NEBO BUDOUCÍ CHYBY?

Diskutujte ve dvojicích o přínosech a rizicích těchto projektů. Budou je lidé podle vás za 100 let považovat za chybu?

- 1) napojení Mnichovic na vodovod ze Želivky
- 2) zavedení plynu do mnichovických domácností
- 3) pěstování řepky olejné na velkých plochách

Přiřaďte pomocí písmen a čísel k fotce popisek.

- plynovod – plán
- plynovod – stávající

C